

חשיבה יצירתית-החוגים ללשון וספרות

שם ההשתלמות: פיתוח חשיבה יצירתית וחשיבה טיעונית – מתיאוריה למעשה

שם המרצים: ד"ר אמנון גלסנר.

מסגרת הקורס:

תחום דעת: מדעי הרוח – לשון וספרות.

מספר שעות הקורס: 8.

מספר מפגשים: 2

קהל היעד: מרצי החוג ללשון ולספרות.

מספר המשתתפים: 10.

תיאור הקורס

א. רציונל

שילוב חשיבה מסדר גבוה בלמידה והוראה צריך להשתמש בחשיבה יצירתית וביקורתית. יצירתית כדי לפתוח את החשיבה למשמעויות שונות ומגוונות של הנלמד וביקורתית כדי להתכנס להסקת מסקנות, פתרון בעיות וקבלת החלטות.

ייחודו של הקורס המוצע הוא בהקבלה שתעשה בו, בין תהליך ההוראה-למידה לבין נושא הלמידה – חשיבה – ובכך יממש הלכה למעשה למידה משמעותית ללומד. המשתלמים ישתמשו בשילוב של חשיבה יצירתית וביקורתית כדי ללמוד מושגים, טקסטים, רעיונות וסוגיות הספרות והלשון. במהלך ההשתלמות יתקיים דיאלוג רפלקטיבי בין למידת המושגים, הטקסטים, הרעיונות והסוגיות לבין הוראתם בשטח. כתוצאה מכך, ייבנו אצל הלומדים "תיאוריות מעוגנות בשדה (grounded theories)" "לגבי מעשה ההוראה שלהם. תהליך בניית הידע הפדגוגי יכלול תהליכי המשגה והכללה דרך התייחסות לתיאוריות וגישות פדגוגיות שונות.

ב. מטרות מרכזיות בתחום החשיבה

- לפתח ולטפח מיומנויות ונטיות של חשיבה יצירתית להרחבת משמעויות של הנלמד.
- לפתח ולטפח מיומנויות ונטיות של חשיבה ביקורתית להערכת משמעויות הנלמד.
- לפתח ולטפח נטיות ומיומנויות השתתפות וניהול שיח דיאלוגי בהתאם למטרות למידה שונות.
- יצירת קהיליית למידה וחקר.

ג. מטרות מרכזיות בתחום התוכן

- ללמוד מושגים, טקסטים, רעיונות, וסוגיות מתחום ספרות ולשון.
  - להרחיב את משמעות הנלמד בתחומים אלו.
  - להציף משמעויות שונות.
  - לבנות ידע מוסכם.
  - להסיק מסקנות ולפתור בעיות בהקשר של תכנים שונים בתוך תחום הדעת.
  - להעריך את הידע שנבנה.
  - להציג ידע תוכני שנבנה בדרך משכנעת ומבוססת.
- הטמעת רכיבים אלו בהוראה בקורסי הלימוד בחוג – כל מרצה באופן אישי בתחום הדעת שלו.

מבנה הקורס

מפגש ראשון:

א. הצגה תהליכי למידה לפתיחת משמעויות:

מדוע חשוב להשתמש בחשיבה יצירתית בלמידה ולזמן אותה בהוראה

פרקטיקות של חשיבה יצירתית:

הכרת הזר מול הזרת המוכר

הצד האחר של הסיפור

שאלת שאלות חשיבה- ניבוי, השבחה ושאלות פוריות

היכן וכיצד להשתמש בלמידת מושגים, טקסטים וסוגיות בהוראת הספרות והלשון.

ב. הצגת התהליך המתכנס להצדקת מסקנות, החלטות, פתרונות ופרשנויות בתהליך הלמידה :

מדוע להשתמש בטיעון כדי להצדיק מסקנות ולהעדיף אחת על פני האחרות.

מהו טיעון, מהי טענה, מהם נימוקים, מהן ראיות ומהם הסברים

איך מעריכים טיעון (מפורשות ובהירות, רלוונטיות, מקובלות בתחום הדעת, ומספיקות ההבטים, הביסוס והעמידות מול טיעונים, הסברים וראיות מתחרות).

דוגמאות של איך להשתמש בהוראת לשון וספרות.

ג. במפגש הבא יעובדו חומרי למידה (מושגים, טקסטים וסוגיות מהתחום) ביחד תוך בניית סביבת למידה שתזמן תהליך פותח ותהליך מתכנס.

רשימת ספרות

בנושא מושגים:

ארנון, ר' (1985). מושגים לוגיים ומושגים טבעיים. בתוך: יסודות הפסיכולוגיה הקוגניטיבית. יחידות 6-7 (עמ' 1-65). ד' זכאי (עורך). האוניברסיטה הפתוחה.

בנושא חשיבה יצירתית:

בן חורין, י' (2003). חשיבה המצאתית: תכסיסי חשיבה בפעולה. מכון ברנקו וייס לטיפוח החשיבה. ירושלים
נבו, ב' (1997). פרק 14: יצירתיות. בתוך: אינטליגנציה אנושית. שער שלישי: אינטליגנציה ותחומי דעת
סמוכים. האוניברסיטה הפתוחה.
פוסטמן, נ. (1998). קץ החינוך. ספריית הפועלים. תל-אביב
פרילוק, נ' (תש"ס). "היה לי ים כחול". שימושים מטפוריים והוראתם בטקסט הלא ספרותי. איגרת מידע, מ"ז.
(עמ' 13-40).

Glassner, A. & Schwarz, B.B. (2007). What stands and develops between Creative and Critical Thinking? Argumentation? Journal of Thinking Skills and Creativity, 2, 10-18.

בנושא חשיבה ביקורתית:

גלסנר, א'. (בהדפסה). כיצד לבחון האם אמונות וידע מוצדקים: כללים להערכת טיעון טוב. אוריינות ושפה.
גלסנר, א'. (2001). מהבנת הנקרא להבנת הנקרה: מפעילות בטקסטים לפעילות אוריינית של טיעון בהקשרים
שונים. סקריפט 2. 11-45.
גלסנר, א', נתן, נ' וקוזמינסקי, א' (2003). כלי מיפוי ממוחשבים שונים לבניית ידע שונה. הכנס ה-18 של
סקריפט. (מצגת).
זוהר, ע. (1996). ללמוד, לחשוב וללמוד לחשוב. מכון ברנקו וייס. ירושלים.
ליברמן, ו., טברסקי, ע. (1996). חשיבה ביקורתית: שיקולים סטטיסטיים ושיפוט אינטואיטיבי. האוניברסיטה
הפתוחה.
פול, ר. (1996). חשיבה ביקורתית במובן החזק. חינוך לחשיבה, 6.
פוסטמן, נ. (1996). חשיבה ביקורתית בעידן האלקטרוניקה, חינוך לחשיבה, 6.
קופי, א.מ. (1994). מבוא ללוגיקה. מהדורה שישית. יחדיו. תל-אביב.

Glassner, A. & Schwarz, B.B. (2005). The antilogos ability to evaluate information supporting arguments. Learning and Instruction, 15, 353-375

Glassner, A., Weinstock, M., & Neuman, Y. (2005). Pupils' evaluation and generation of evidence and explanation in argumentation. British Journal of Educational Psychology, 75 (1), 105-118.

Van Eemeren, F. H., Grootendorst, R., Henkenmans, F. S., Blair, J. A., Johnson, R. H., Krabb, E. C. W., Plantin, C., Walton, D. N., Willard, C. A., Woods, J. & Zarefsky, D. (1996). Fundamentals of Argumentation Theory: A Handbook of Historical Background and Contemporary Developments. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc (Chapter 6- informal logic and critical thinking, pp.63-187).

Kuhn, D. (2001). How do people know? Psychological Science, 12, pp.1-8.

בנושא רפלקציה:

Schon D. A. (1983)., The reflective practitioner – How professionals think in action

Brooks J., Brooks M., (1993). In search of understanding: The case for constructivist classrooms.

וביחד:

Lipman, M. (2003). Thinking in education. Cambridge University Press.

Lipman, M. Analysis and Summary of "Thinking in Education".

<http://www.articlemyriad.com/152.htm>